

Peygamberimiz (s.a.v.) ve Diğer Resullerin Rabbü'l-Âlemin Sevgisi ve Korkusu

Bugün birlikte Allah sevgisi ve Allah korkusu üzerinde tefekkür etmeye gayret edeceğiz. Peygamber Efendimiz sallallâhu aleyhi ve sellem'in ve ondan önce gelip geçmiş bütün resullerin, Rabbü'l-Âlemîn'e karşı sevgisi ve haşyeti nasıldı, bunu anlamaya çalışacağız. Yüce Allah peygamberlerini insanlar içinden seçip yükseltmiştir; onlar Allah'ı herkesten daha iyi tanıyan, O'na en yakın kullardır. Ancak tam da bu sebeple, en çok sevenler ve en çok korkup saygı duyanlar da onlar olmuştur.

Bu mübarek buluşmamızı Rabbimiz'in rızasına nâil olmaya vesile kılması niyazıyla sohbetimize başlıyoruz. Kalblerimizi açmasını, bizi kendi sevgisine ve haşyetine erdirmesini diliyoruz

İslam düşünce geleneğinde ve vahiy kültüründe, Allah tasavvuru "Celâl" (azamet, kahır, büyüklük) ve "Cemâl" (güzellik, lütuf, rahmet) sıfatlarının dengesi üzerine kuruludur. Bu dengenin insan ruhundaki tezahürü ise "Havf" (korku) ve "Reca" (ümit/sevgi) iklemidir. Kur'an-ı Kerim, Sünnet-i Seniyye ve İslam manevi mirasının temel kaynakları (Kütüb-i Sitte, Tasavvuf klasikleri, Siyer ve Kısas-ı Enbiya literatürü) incelendiğinde, peygamberlerin (aleyhimüsselam) bu dengeyi beşeri takatin en üst sınırında yaşadıkları görülmektedir.

Korku ve Sevginin Mahiyeti

Peygamberlerin "korkusu", avamın (sıradan insanların) ceza veya cehennem korkusundan farklıdır. İmam Gazali *İhyau Ulumiddin* eserinde ve Kuşeyri *Risale'sinde* bu farkı şu kavramlarla anlatırlar:

Kavram	Tanım	Peygamberlerdeki Tezahürü	Kaynak
Havf (Korku)	Gelecekteki bir zarardan veya nahoş durumdan sakınma.	İbadette kusur işleme veya "Terk-i Evla" (daha iyi olanı terk etme) endişesi.	Kuşeyri Risalesi
Haşyet	Bilgiye ve tanımaya dayalı, saygıdan kaynaklanan derin korku.	Allah'ın azametini bilmekten doğan titreme. "Kulları içinde ancak âlimler Allah'tan korkar" (Fatır, 28).	Ruhu'l Beyan
Heybet	Celâl sıfatının tecellisi karşısında kalbin erimesi ve sükûnet bulması.	Miraç'ta veya vahiy esnasında yaşanan "fenâ" hali.	İbnü'l-Arabî
İşfak	Şefkatle karışık, ince ve hassas bir korku.	Ümmetin akıbeti veya amelin kabul edilmemesi endişesi.	Hadis Şerhleri

İsmail Hakkı Bursevî *Ruhu'l Beyan* tefsirinde, peygamberlerin korkusunun "Mekr-i İlahî"den (Allah'ın imtihan ve tasarrufunun gizliliğinden) emin olmama hali olduğunu belirtir. Onlar, "*La ye'menü mekrallah*" (Allah'ın mekrinden emin olunmaz) sırrınca, en yüksek makamlarda dahi emniyet hissi ile gevşemezler.

Kâinatın iftihar tablosu Efendimiz Muhammed (s.a.v.), "*Ben sizin Allah'ı en çok bileniniz ve O'ndan en çok korkanınız*" (Buhari) buyurarak, marifet (bilgi) ile haşyet (korku) arasındaki doğru orantıyı ortaya koymuştur. O'nun hayatı, Celâl ve Cemâl tecellileri arasında muazzam bir denge (itidal) örneğidir.

Aziz Peygamberimiz Muhammed (sallallâhu aleyhi ve sellem), Allah Teâlâ'yı herkesten daha çok sevmiş ve O'ndan herkesten daha çok korkmuştur. Kur'ân-ı Kerîm, ***mü'minlerin Allah'ı her şeyden daha çok sevdiklerini*** bildirir (2/Bakara, 165). İşte Fahr-i Kâinat Efendimiz, bu sevginin zirvesindeydi. O'nun Rabbine olan muhabbeti öylesine büyüktü ki, Kütüb-i Sitte kaynaklarında (Buhari, Müslim, Tirmizi) tevâtür derecesinde nakledilen bir hadise göre, Peygamberimiz (s.a.v.) geceleri ayakları şişinceye veya yarılincaya kadar kıyamda dururdu. Hz. Aişe (r.a.) ve Muğire b. Şu'be (r.a.) gibi sahabeler, "Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamışken (Fetih Suresi), neden kendine bu kadar meşakkat veriyorsun?" diye sorduklarında, O (s.a.v.) şu cevabı vermiştir:

"Efelâ ekûnü abden şekûrâ?" (Allah'a çok şükreden bir kul olmayayım mı?).

O'nun Rabbine olan engin aşkıdan dolayı ibadetten ne büyük haz aldığını gösterir. Gerçekten de Peygamberimiz (s.a.v.), namazda öylesine bir lezzet bulurdu ki, sabah namazının iki rekâtlık kısa sünnetini kıldıktan sonra "*Bu iki rekâtın bana verdiği zevk yanında dünyanın bütün zevkleri hiç kalır*" derdi (Müslim, Salâtü'l-müsâfirîn, 14). Elhamdülillâh! Biz de namazı böyle bir aşk ile kılabilmeyi Rabbimiz'den dileriz.

Bu cevap, aynı zamanda tasavvufi ve kelami açıdan derin hikmetler barındırır:

1. **Şükürün Mahiyeti:** Buradaki şükür, sadece verilen nimete teşekkür etmek değil, nimeti verenin azameti karşısında "abdiyet" (kulluk) bilincini en uç noktada yaşamaktır. İmam Rabbanî *Mektubat*'ında, bu makamın "Velayet" makamlarının ötesinde, "Nübüvvet kemalatı"na has bir kulluk olduğunu belirtir.
2. **Güven ve Korku Dengesi:** Günahlarının affedildiğinin bildirilmesi (Garanti), O'nu (s.a.v.) rehavete sürüklememiş, bilakis "Haya" (utanma) duygusunu tetiklemiştir. "O beni affetti, ben ise O'na layık kulluk yapamıyorum" düşüncesi, cehennem korkusundan daha yakıcı bir "Mahcubiyet" ateşi oluşturmuştur.
3. **Fiziksel Tezahürler:** Hadislerde, namaz kılarken göğsünden "değirmen sesi" veya "kaynayan tencere sesi" gibi bir sesin geldiği (Ebu Davud, Nesai) rivayet edilir. Bu, kalpteki haşyetin ve Allah sevgisinin bedene yansımalarıdır.

İşte bu sebeple Kur'ân bizleri, "***Rabbimize korku ve ümit ile yalvarın***" (A'râf, 7:56) diye duaya çağırır. Nitekim bir âyet-i kerimede mü'minlerin vasfı, "***Onlar, Rablerinin rahmetini umarlar ve azabından korkarlar***" (İsrâ, 17:57) şeklinde bildirilmiştir. İmanın kemâli, kalbin korku ile ümit arasında bulunmasıdır. Aşırı korku yeis (ümitsizlik) doğurur, aşırı güven de gaflete götürür. Bu ikisi de tehlikelidir. O halde biz kullar, ne Allah'ın azabından emin olmalı ne de rahmetinden ümit kesmeliyiz. Kalbimiz sevgiyle O'na yönelirken, yanlış yola düşmekten de titremelidir. Rabbimiz bizleri böyle bir denge üzere eylesin, elhamdülillâh.

Hakikatte sevgi, ümit ve korku birbirinden ayrı şeyler değildir; bilakis birbirini tamamlayan hislerdir. Gönülden bir şeyi seven ve ona kavuşmayı ümit eden kimse, aynı zamanda onu kaybetmekten de korkar.

Sevdiğimiz bir nimeti yitirme korkusu, sevgimiz kadar şiddetli olur. İşte Allah'ı gerçekten seven ve O'nun rızasını, cennetini uman bir mü'min de, sevdiği ve umduğu bu değerleri kaybetmekten, Allah'ın rızasını yitirmekten aynı derecede korkar. Bu korku, onu günahlardan alıkoyar ve itaate yönlendirir. Böylece sevgiyle korku bir arada, kulun Yüce Rabbine düzgün kulluk etmesini sağlar. Büyük âlimlerimiz, bu hali güzel bir teşbihle anlatmışlardır: Mü'minin kalbi, iki kanatlı bir kuş gibidir; bir kanadı havf (korku), diğer kanadı recâ (ümit)tir. Bu kuşun başı ise Allah sevgisi ve O'nu tanıma şuurudur. Bu ikisi olmadan kanatlar uçamaz; kanatlar olmadan da baş tek başına ilerleyemez. Demek ki en ideal kul, Allah sevgisiyle dopdolu olup O'ndan umudunu kesmeden korkan kimsedir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) de bu dengeyi ümmetine öğütlemiştir. Bir hadis-i şerifte şöyle buyurur: *"Mü'min kişi, Allah'ın azabının büyüklüğünü bilseydi hiç kimse cenneti ümit etmezdi. Kâfir de Allah'ın rahmetinin ne kadar geniş olduğunu bilseydi, hiç kimse O'nun rahmetinden ümit kesmezdi."* (Buhârî; Müslim). Yine Rasûlullah (s.a.v.), *"Cennet size ayakkabınızın bağından daha yakındır, Cehennem de öyle"* buyurmuştur. Bu sözler, ne kadar amel etsek de sadece amellerimize güvenmememiz, her an kalbimizi Allah'a yöneltmemiz gerektiğini gösterir. Allah korkusu kadar Allah'ın affına olan güven de imanımızın şartıdır. Nitekim bir başka hadis-i şerifte, *"Hiçbiriniz, Allah'ın affedeceğini ummadan (hüs-n-ü zan beslemeden) can vermesin"* buyurulmuştur.

Resûlullah Efendimiz (s.a.v.) bir defasında, *"Allah korkusu akıl ve hikmetin başıdır"* buyurarak bu gerçeği dile getirmiştir. Meşhur zâhid Fudayl bin İyâd (rahimehullâh) da bu hadis-i şerifi, *"Allah korkusu insana her türlü hayrın kapısını açar"* diye açıklamıştır. Gerçekten de kul, Rabbinin büyüklüğünü idrâk ettikçe O'na karşı saygısı artar; bu saygıdan doğan korku, onu kötülüklerden alıkoyar. Korku, nefsimizdeki kötü arzuları süpürüp attığından büyük bir fazilettir. Denmiştir ki korku öyle bir ateştir ki insandaki bütün çürükleri yakar, hamlıkları olgunlaştırır. Allah korkusuyla "yanan" kalp, dünyevî hırs ve günahlardan arınır; pişer, kemâle erer. Nitekim sûfilerin dilinde "Hamdık, yandık, piştik" sözü meşhurdur. *Elhamdülillâh!* Korku ateşinden geçen nefis, hamlıktan kurtulur ve olgun bir mü'min hâline gelir. Ancak bu korku, dünya korkularına benzemez. Dünya hayatında bir tehlikeden korkan, ondan kaçıp uzaklaşır; fakat Allah'tan korkan, O'ndan kaçmaz, bilâkis O'na sığınır. İşte Allah korkusunun içinde gizli bir manevî lezzet de vardır.

Büyüklerimiz buyurmuşlar ki, gerçek ârif, kendi aczinden ve Allah korkusundan haz duyar. Bu hali şöyle bir temsille açıklarlar: Akıl sahibi bir bebek olsaydı ve kendisine "En tatlı hal nedir?" diye sorulsaydı, "Acizliğimi anladığım ve annemin şefkatli kucağına sığındığım haldir" derdi. İşte annesinin kucağında korkusu, bebeğe nasıl bir güven ve huzur veriyorsa; kulun da zayıflığını bilip Allah'a sığınmasında, O'ndan korkup yalvarmasında tarif edilmez bir ruhani lezzet vardır. Zira bütün annelerin şefkati bile, Allah'ın rahmetinin sadece bir kıvılcımıdır. Bunu idrak eden kâmil insanlar, kendi güç ve iradelerine bel bağlamayıp Rabbimize acizlik ve korku içinde sığınmışlar; havf (Allah korkusu) halini kendilerine şefaathî yapmışlar. Ne güzel bir sırdır bu – *Sübhânallâh!* Rabbimiz bizlere de hakkıyla havf ve recâ duygusu, denge ve teslimiyet nasip eylesin.

"Hud Suresi Beni İhtiyarlattı": İstikametın Ağırılığı

Bir sahâbe vefat ettiğinde çevresindekiler onu överek "Cennetlik biridir" dediklerinde, Peygamberimiz (s.a.v.) hemen müdahale etmiş ve *"Allah'ın resûlü olduğum halde, vallahi bana bile (ahirette) ne yapılacağını bilemem"* buyurmuştur (Buhârî, Cenâiz, 3). Allah'a olan haşyeti, O'nda derin bir tevazu meydana getirmişti. Kalbinde zerre kadar kibir yoktu, zira Allah korkusu böbürlenmeye yer bırakmamıştı. Öyle ki, kendisini överken aşırıya gidenlere müsaade etmez, *"Hristiyanların Meryem oğlu İsa'yı övdükleri gibi beni övmeyin. Ben ancak Allah'ın bir kuluyum; bana 'Allah'ın kulu ve resûlü' deyin"* buyururdu (Buhârî). Yine mütevazı bir biçimde, *"Ben ancak bir kulum; kulun yediği gibi yer, kulun oturduğu gibi otururum"* derdi. Gerçekten de Peygamberimiz (s.a.v.), ailesine yardım eden, mütevazı bir hayat süren

bir insandı. Kendisini diğer insanlardan üstün görmez, tüm başarıyı Allah'tan bilir ve O'ndan korkardı. Hz. Ebu Bekir (r.a.) veya başka sahabeler, Peygamberimiz'in (s.a.v.) saçlarındaki akları fark edip sebebinin sorduklarında, Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Beni Hud Suresi ve kardeşleri (Vâkıa, Mürselât, Nebe', Tekvir) ihtiyarlattı."

Bu hadis-i şerifin tefsiri bağlamında müfessirler şu hususlara dikkat çeker:

- **Festakim Kemâ Umirte (Emrolunduğun Gibi Dosdoğru Ol):** Hud Suresi 112. ayette geçen bu emir, peygamberlerin belini büken en ağır yüküdür. İstikamet; itikatta, amelde, ahlakta ve nefeste "Sırat-ı Müstakim" üzere olmak, ifrat ve tefrite sapmamaktır. Peygamberimiz (s.a.v.), şahsı adına istikameti muhafaza etse de, ayetin devamındaki "**Ve men tâbe meake**" (Seninle beraber tövbe edenler de) ibaresi gereği, ümmetinin istikametinden de sorumlu hissetmiştir. Bu sorumluluk (mesuliyet) korkusu, fiziksel olarak yaşlanma etkileri göstermiştir. Düşünün, en sâdık kul olan Resûlullah bile bu ilâhî emir karşısında tir tir titremiştir – zira daha nasıl dosdoğru olabilirim endişesine kapılmıştır. Bu, O'nun kalbindeki yüksek sorumluluk ve Allah korkusunun göstergesidir. Böyleyken biz, hâlimize ne kadar ağlasak yeridir! Allah'ın emirlerini yerine getirme hususunda ne kadar gevşek davrandığımızı, günahlarımızla kalplerimizi ne denli kararttığımızı düşünelim. Rabbimiz bizleri bağışlasın ve Peygamberimizin o ürpertici "dosdoğru olma" emrini idrak etmeyi nasip etsin.
- **Kıyamet Sahneleri:** Vâkıa, Mürselât ve Tekvir surelerinde anlatılan kıyamet dehşeti, güneşin dürülmesi, yıldızların dökülmesi gibi sahneler, Peygamberimiz'in (s.a.v.) "Batını Gözü" (Basiret) ile bu olayları şimdiden görüyor gibi hissetmesine yol açmıştır. O, "*Benim bildiğimi bilseydiniz, az güler çok ağlardınız*" (Buhari) buyururken, bu gaybi hakikatlerin ağırlığına işaret etmiştir.

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) her an Allah'ın murakabesi altında olduğunun bilinciyle yaşardı. Kalbi devamlı O'na teslimiyet hâlindeydi. Kur'ân-ı Kerîm okunurken yürekleri titresin diye indirilmiştir; Habibullah Efendimiz'in kalbi de son derece yumuşaktı. Allah kelâmını dinlerken sık sık gözlerinden yaşlar akardı. Bir keresinde Abdullah İbni Mes'ud (r.a.), Nisâ sûresinden bazı âyetleri ona okuduğunda, Resûlullah'ın mübarek gözlerinin yaşla dolduğu rivayet edilmiştir (Buhârî, Müslim). Allah kelâmının ihtarları onu ağlatırdı. Kimi zaman minberde cemaate hutbe okurken, âhiret ve hesaba dair âyetler gelince sesi titrer, yüzünde endişe belirdiği görülürdü. Bir gün Efendimiz (s.a.v.), kazılmakta olan bir kabri gördüğünde gözyaşlarına boğuldu; toprağın, dökülen mübarek gözyaşlarıyla ıslandığı rivayet edilir. Oradakilere de "*Kendinizi böyle bir gün için hazırlayın*" diye öğüt verdi (İbn Mâce, Zühd, 19). Düşünün ki Allah'ın Elçisi bile her nefeste hesaba ve âkıbete dair derin bir korku ve hazırlık içinde idi – Sübhânallâh! Biz de gaflette kalmayıp nefsimizi hesaba çekmeliyiz.

2.3. Miraç: Celâl ve Cemâl Arasındaki Vuslat

Süleyman Çelebi'nin *Vesîletü'n Necât* (Mevlid) eserinde ve *Şifa-i Şerif* gibi kaynaklarda, Miraç hadisesi, Allah korkusu ve sevgisinin zirveleştiği an olarak tasvir edilir.

- **Sidretü'l-Münteha:** Cebrail'in (a.s.) "Bir parmak ucu ileri gitsem yanarım" diyerek durduğu noktada, Peygamberimiz (s.a.v.) tek başına ilerlemiştir. Bu, yaratılmışların sınırını aşma cesaretidir ki, temelinde "Aşk" ve "Muhabbetullah" vardır.
- **Rüyetullah (Allah'ı Görme):** Necm Suresi'nde "**Göz ne kaydı ne de haddi aştı**" (Necm, 17) buyrulur. Burada Resulullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in kalbinin basiretinin (iç görüşünün), gördüğü muazzam manzaralar karşısında şaşkınlığa düşerek sağa sola kaymadığını (şaşmadığını), ve haddi aşarak (sınırları zorlayarak) kendisine gösterilmeyen şeylere bakmaya yeltenmediğini bildirir. İmam Rabbani ve Ehl-i Sünnet kelimcilerine göre, bu görüşte "Keyfiyetsiz ve

mekânsız" bir müşahede vardır. Hz. Musa (a.s.) tecelliye dayanamayıp bayılırken, Peygamberimiz Muhammed (s.a.v.) "Sekine" ve "Temkin" sahibi olarak bu tecelliyi kaldırmış, Cemâlullah'ı seyrederken Celâl'inden de emin olmuştur.

Resûlullah (s.a.v.), Allah'tan korkar, Allah'tan başkasından korkmazdı. Kur'ân-ı Kerîm, peygamberler için **"Onlar Allah'ın mesajlarını tebliğ eder, yalnızca O'ndan korkar, O'ndan başkasından korkmazlar"** buyurarak bu hakikati bildiriyor (Ahzâb, 33:39). Nitekim Allah korkusu, sevgili Peygamberimizin kalbinde öyle hakimdi ki, dünyada meydana gelen kimi olaylarda bile hemen ilâhî kudreti hatırlayarak derin bir haşyet hissedirdi. Meselâ, gökyüzünde bir fırtına çıktığında veya tutulma gibi olağanüstü bir doğa olayı olduğunda yüzünde endişe sezilir; hemen Rabbine yönelir, ellerini açıp dua ederdi. Çünkü bu tür hadiseler, geçmiş inkârcı kavimlerin helâkini hatırlatırdı; Efendimiz (s.a.v.) de bu ilâhî kudret tecellisinde dahi Rabbine sığınıp ümmeti için merhamet dilerdi. O'nun Allah korkusu öylesine içten ve derindi ki ufacak bir günaha dahi tahammülü yoktu.

Bir defasında üç sahâbî, Peygamberimizin ibadetlerini öğrenmek için O'nun hanesine gelmişlerdi. Efendimizin makul ölçüde ibadet ettiğini duyunca, *"Bizim günahlarımız çok, O'nun bütün geçmiş ve gelecek günahları bağışlandı. O halde biz daha fazla ibadet etmeliyiz"* diyerek biri gece hiç uyumadan devamlı namaz kılacağını, biri sürekli oruç tutacağını, diğeri de evlenmeyip nefsi için yaşamayacağını söyledi. Resûlullah (s.a.v.) bunu duyunca onları yanına çağırdı ve bu yanlış düşünceyi düzelterek *"Allah'a yemin olsun ki içinde Allah'tan en çok korkan ve O'na en çok takvâ üzere olan benim. Fakat ben (ibadette) bazen oruç tutarım bazen tutmam, geceleri hem namaz kılar hem uyurum ve kadınlarla evlenirim. Benim yolum budur; kim sünnetimden yüz çevirirse benden değildir"* buyurdu (Buhârî, Müslim). Böylece Allah korkusunun, dünyadan bütünüyle kopup rahipçe bir hayat yaşamak anlamına gelmediğini vurgulamıştır. Efendimiz (s.a.v.), ibadet ve zühdde zirve olmakla birlikte, aile sahibi olmuş, çalışmış, insanlar içinde yaşıttır. Allah'tan en çok korkan oydu; fakat bu korku, O'nu hiçbir hayattan koparmadı – bilâkis hayatının her anını Allah bilinciyle güzelleştirdi.

Allah korkusu, Peygamber Efendimiz'in kalbinde asla bir ürkeklik veya zayıflık alameti değildi. Aksine, O, ashâbı içinde en cesur, en yiğit olardı. Çünkü Allah'tan korkan kimse, O'nun dışındaki mahlûklardan korkmaz. Nitekim savaş anlarında sahâbe-i kirâm, Efendimizin ardına sığınır; çünkü O (s.a.v.) düşmana en fazla yaklaşan, en ön safta çarpışan kahramandı. Kalbinde yalnız Allah'a saygı dolu bir korku vardı, başka hiçbir güçten çekinmezdi. Bu cesaretin kaynağı, elbette Rabbine olan güven ve haşyeydi. Bize de böyle iman nasip eylesin, inşâallah...

Bu ulu peygamberlerin kalplerindeki haşyet, bizi asla yeise (ümitsizliğe) sevk etmemelidir. Zira Peygamberimizin (s.a.v.) en büyük derdi olan ümmetin akıbeti, İlâhî Rahmet'in sonsuzluğu ile cevaplanmıştı.

Ümmet Endişesi: Şefkat Kaynaklı Korku

Peygamberimizin (s.a.v.) korkusunun önemli bir boyutu "sosyal/toplumsal" niteliktedir. O, kendisi için değil, ümmeti için korkar. *"Ben sizin perçemlerinizden tutuyorum, siz ise ateşe (kelebekler gibi) atılıyorsunuz"* (Müslim) hadisi, bu koruma içgüdüsünü gösterir. Mahşer günü diğer peygamberler "Nefsî, nefsî" derken, O'nun "Ümmetî, ümmetî" diyecek olması, O'ndaki "Rahmeten lil'âlemin" vasfının, korku anında bile sevgiye dönüştüğünü gösterir.

İBRAHİM (A.S.): HALİLULLAH VE ATEŞİ GÜLİSTAN YAPAN TEVEKKÜL

Kur'ân-ı Kerîm ve İslâm tarihi incelendiğinde görülür ki bütün peygamberler (aleyhimusselâm)

kalplerinde Allah'a karşı en yüksek sevgiyi ve en derin korkuyu taşımışlardır. Onlar için en büyük sevap da ceza da Allah'ın rızası veya rızasından mahrum kalmaktır. Her biri, imtihanlarla dolu hayatlarında bu dengeyi muhafaza etmişlerdir. Örneğin İbrâhim aleyhisselâm, canını, evladını Allah yoluna koymaktan çekinmemiş, Rabbini öylesine sevmiştir ki O'nun bir emri uğruna en sevdiklerinden vazgeçebilmiştir. Bu ihlâsın neticesinde "Halîlullah (Allah'ın dostu)" mertebesine ermiştir. Halîl, kalbinde Allah'tan gayrı sevgili bırakmayan demektir.

Dostluk (Hullet), sırrını paylaşmak ve naz makamında olmaktır; ancak İbrahim (a.s.)'ın imtihanları, dostluğun bedelinin ağır olduğunu gösterir.

Ateşe Atılma ve Cebrail (a.s.) ile Diyalog

Nemrut tarafından mancınıkla ateşe atıldığı esnada yaşananlar, *Kısas-ı Enbiya* (Asım Köksal) ve tefsirlerde (Ruhu'l Beyan) detaylandırılır.

- **Hasbiyallah:** İbrahim (a.s.) havada iken Cebrail (a.s.) gelir ve "Bir ihtiyacın var mı?" diye sorar. İbrahim (a.s.)'ın cevabı, Tevhid tarihinin en keskin ifadelerinden biridir: "*Sana hayır! Ama O'na (Allah'a) gelince, O benim halimi biliyor, istememe ne hacet! **Hasbiyallah ve ni'mel vekil.***".
- **Korkunun Dönüşümü:** Burada İbrahim (a.s.), ateşin yakıcılığından (sebeplerden) korkmamış, Müsebbibü'l-Esbab (Sebepleri Yaratan) olan Allah'tan hayâ etmiştir. İbnü'l-Arabî *Fususü'l-Hikem*'de bu durumu şöyle açıklar: İbrahim (a.s.), kendi nefsinin aradan çıkardığı için, ateş onun üzerinde bir tasarruf hakkı bulamamıştır. Ateş, Allah'ın "**Ey ateş, İbrahim'e serin ve selamet ol**" (Enbiya, 69) emriyle tabiatını değiştirmiştir. İbrahim (a.s.)'ın kalbindeki Allah sevgisi ateşi, Nemrut'un ateşini söndürmüştür.

Namazdaki "Evvâh" Hali

Kaynaklarda İbrahim'in (a.s.) namaz kılarken göğsünden, korku ve huşudan kaynaklanan şiddetli bir inilti geldiği, kalbinin atışının dışarıdan duyulduğu rivayet edilir. Ona "Evvâh" (Çok ah eden, inleyen) denilmesinin bir sebebi budur. Bu, Allah'ın azameti karşısında duyulan derin bir yetersizlik hissidir. "Dost" olmasına rağmen, "Acaba dostluğun hakkını verebiliyor muyum?" endişesi, onu gözyaşlarına boğmuştur.

İsmail (a.s.) ve Kurban: Sevginin İmtihanı

Evladını kurban etme emri, "Muhabbet" imtihanıdır. Kalpte, Allah sevgisine rakip olabilecek (ma-siva) bir sevginin varlığına müsaade edilmez. İbrahim (a.s.), bıçağı oğlunun boynuna dayadığında, baba şefkatiyle değil, Halilullah sadakatiyle hareket etmiştir. Bu itaat, Allah korkusunun (saygısının), en güçlü beşeri duygu olan evlat sevgisine galip gelmesidir.

İsmail aleyhisselam da bu emre razı olmuştur, bu emre itaat gereği ile ve Allah'a korkusu, imanı ve teslimiyeti ile canından, nefsinden, dünyadan vazgeçmekte tereddüt etmemiştir.

Yine O, kavmini uyarırken "**Ben, eğer Rabbime isyan edersem, büyük bir günün azabından korkarım**" demiştir (En'âm, 6:15). Gördüğümüz gibi İbrâhim (a.s.), Allah katındaki dostluk makamına rağmen asla gurura kapılmamış, kul olma edebini korumuştur. Kendisini her dem hesaba çekerek "**Rabbim, hesap gününde beni utandırma**" diye dua etmiş (Şu'arâ, 26:87); kavmi için de "**Onlara kim uysa, şüphesiz beni mahvedersin**" diyerek Allah'tan korkmuştur (İbrâhîm, 14:36). Zâhîrde dostluk, bâtında haşyet – işte İbrâhim Halîlullah'ın yolu budur.

MUSA (A.S.): KELİMULLAH VE TUR DAĞI'NDA SAİKÂ (BAYILMA)

Musa (a.s.), celâl tecellilerine en çok muhatap olan, "Kelimullah" (Allah ile konuşan) sıfatına sahip peygamberdir. O'nun hayatı, Firavun'un sarayındaki korkudan, Tur Dağı'ndaki ilahi heybete uzanan bir seyirdir.

"Rabbim Bana Görün!" (Araf 143)

Musa (a.s.), Allah ile konuşmanın verdiği manevi haz ve yakınlık (ünsiyet) neticesinde, bir adım ötesini, "Rüyetullah"ı talep etmiştir: **"Rabbim! Bana görün; sana bakayım."**

- **Tecelli ve İmkânsızlık:** Allah (c.c.), **"Len terânî" (Sen beni asla göremezsin)** buyurmuş, ancak tecellisini dağa yönlendirmiştir. Dağın paramparça olması (dekkâ) ve Musa'nın (a.s.) bayılması (harrâ Mûsâ saikâ), dünya şartlarında beşeri bünyenin Allah'ın Cemâl ve Celâl'ini doğrudan görmeye takat getiremeyeceğini gösterir.
- **Bayılmanın Psikolojisi:** Tasavvufi yorumlarda (Kuşeyri, Bursevi), bu bayılma bir "Fena" halidir. Musa (a.s.), kendi varlığının yok oluşunu müşahade etmiştir. Ayıldığında hemen tevbe ederek **"Seni tenzih ederim, sana yöneldim!"** diye niyaz etti (A'râf, 7:143). Bu duası, bir günah tövbesi değil, "Haddimi aşma ve kapasitemin üzerini isteme" cüretinden dolayı bir istiğfardır.

Korku ve Emniyet Arasında

Musa (a.s.), asayı yılanı dönüşmüş gördüğünde fitraten korkmuş (Taha, 20-21), ancak Allah **"Korkma, tut onu"** buyurunca mutlak bir itaatle elini uzatmıştır. Bu, "İmani Korku"nun "Fitri Korku"ya galibiyetidir. Firavun'un karşısına çıkarken **"Rabbim, göğsüm daralıyor"** (Şuara, 13) demesi, tebliğ vazifesinin ağırlığından kaynaklanan bir "Kabz" (daralma) halidir.

Mûsâ (a.s.)'ın Allah korkusu o kadar baskındı ki, bir anlık öfkeyle kaza ile işlediği adam öldürme hadisesinde dahi hemen pişmanlık ve korku duymuştur. **"Bu şeytan işindendir. Rabbim, ben gerçekten kendime yazık ettim, beni bağışla!"** diye dua etmiş, Allah da onu affetmiştir (Kasas, 28:15-16). Mûsâ (a.s.) güçlü bir imana sahipti; Firavun'un tehditleri karşısında en ufak bir korku göstermedi. Fakat denilebilir ki en büyük korkusu, Allah'ın rızasını kaybetmektir. Tih Çölü'nde kavmi buzağıya taptığında, onları tevbe ettirmek için elinden geleni yaptı ve ardından Rabbine yönelip **"Ya Rabbi, eğer bizi bağışlamazsan, rahmet etmezsen hüsrana uğrayanlardan oluruz"** diyerek yalvardı (A'râf, 7:149). Demek ki Mûsâ aleyhisselâm gibi ulu bir resûl dahi, ümmetinin işlediği bir cürümden ötürü helâk edilmekten korkuyor, Allah'a sığınıyordu. O'nun gönlünde muazzam bir korku ve umut birlikteydi: Ashab-ı Kehf'in mağaraya sığınırken Allah'a niyaz etmesi gibi **"Rabbimiz! Bize kendi katından rahmet ver, işimizde bize başarı ve doğru çıkar yol lütfet"** (Kehf, 18:10).

İSA (A.S.) VE YAHYA (A.S.): HÜZÜN VE TEBESSÜM

İmam Gazali *İhyau Ulumiddin*'de ve Ebu Talib el-Mekkî *Kûtü'l-Kulûb*'da, bu iki peygamberin (aynı zamanda teyze çocuklarıdır) meşreplerini karşılaştırır. Bu kıyas, "Havf" ve "Reca" dengesinin en somut örneğidir.

Ağlayan (Yahya aleyhisselam) ve Gülen (İsa aleyhisselam) Nebi

- **Yahya (a.s.):** Daima hüznülüdür, çok ağlar, insanlardan uzaklaşır, sahrada yaşar. Allah'ın celâl sıfatına, azabına ve kıyamet dehşetine odaklanmıştır. O'nun hali mutlak "Havf" ve "Haşyet"tir.
- **İsa (a.s.):** Daima mütebessimdir, insanlara ümit verir, Allah'ın rahmetini ve lütfunu anlatır, O'nun cemal sıfatına dönüktür. O'nun hali "Reca" ve "Muhabbet"tir.

Meşhur Diyalog:

Bir gün karşılaşırlar. Yahya (a.s.), İsa'ya (a.s.) der ki: "Sen ne kadar da rahatsin (gülüyorsun), sanki Allah'ın azabından emin olmuş gibisin?"

İsa (a.s.) cevap verir: "Sen ne kadar da üzgünsün, sanki Allah'ın rahmetinden ümidini kesmiş gibisin?"

Rivayetlere göre Allah (c.c.) bu duruma vahiy ile açıklık getirir: "İkiniz de hayır üzeresiniz. Ancak bana en sevimli olanınız, benim hakkımda hüsn-ü zannı (ümidi) en fazla olanınızdır." (Bazı tasavvufi kaynaklarda Yahya'nın (a.s.) haşyetinin, marifetinin derinliğinden kaynaklandığı ve bu yönüyle de üstün olduğu belirtilir).

Buradan çıkan teolojik sonuç şudur: Korku, insanı günahattan alıkoyar; sevgi ve ümit ise insanı Allah'a koşturur. İdeal olan, İsa (a.s.)'ın ümidini ve Yahya (a.s.)'ın ciddiyetini cem etmektir. İsa'nın (a.s.) zühdü (dünyaya değer vermemesi) de aslında bir nevi "Celâl" korkusudur; dünya sevgisinin kalbi işgal etmesinden korktuğu için taşı yastık edinmiştir.

Yûsuf aleyhisselâm'ın hayatı da, Allah sevgisi ve korkusuna dair misallerle doludur. Genç yaşta türlü imtihanlara maruz kalan Yûsuf (a.s.), Rabbine olan sadakati sayesinde bu imtihanları yüz akıyla geçti. Köle olarak satıldığı Mısır'da, güzelliğiyle meşhur bir kadının (Züleyha'nın) bâtil sevgisine hedef oldu. O ise, nefsinin cazibesine kapılmadı; tam günaha çekilirken "**Maâzallah! – Ben Allah'tan korkarım, O'na sığınırım!**" diyerek zinâ teklifini reddetti (Yûsuf, 12:23). Rabbine duyduğu korku ve ihanet etmekten çekinmesi, onu büyük bir günahattan korudu. Bu iffet imtihanı neticesinde zindana atılsa da Yûsuf aleyhisselâm zindanı o günaha tercih etti. Zira kalbinde dünyanın geçici sevgilerinden üstün bir Allah sevgisi vardı; O'nun rızasını her şeye tercih etti. Yıllarca masum halde hapis yattı, tek bir isyan sözünü diline getirmedi. Bu süreçte Rabbine muhabbetle ibadet etti, takvâsını asla bozmadı. Nihayet Allah Teâlâ, Yûsuf (a.s.)'ı zamanla Mısır'ın hazinelerinden sorumlu kıldı ve onu mükâfatlandırdı. Yûsuf'un (a.s.) dilinden dökülen şu söz, kulluğunun bir özetidir: "**Ey Rabbim! Bana hükümlanlık (bir nasip) verdin, rüyaların yorumundan (bir ilim) öğrettin. Ey göklerin ve yerin yaratıcısı! Dünyada da âhirette de velîm sensin. Beni müslüman olarak öldür ve sâlihler arasına kat!**" (Yûsuf, 12:101). Görüldüğü gibi bir peygamber, dünya saltanatının zirvesine dahi çıksa, yine de Allah'a kulluktan başka bir paye istemiyor. Yûsuf aleyhisselâm'ın duasında korku da umut da var; ama hepsinin üstünde, Rahmân'a olan sevgi ve teslimiyet var.

Diğer peygamberlere de kısaca baksak benzer tablolar görürüz.

Nûh (aleyhisselâm), kavminin alaylarına aldırmadan 950 sene boyunca sabırla Allah'ın dinini tebliğ etti. Bu sabrın ardında hem kavmine merhamet ve muhabbet, hem de Allah'ın azabından duyduğu korku vardı. İnsanlar inkâr ettikçe "**Rabbim, ben kavmimi gece gündüz imana davet ettim**" diyerek daha çok çalıştı (Nûh, 71:5). Onları seviyor, aynı zamanda helâk olmalarından korkuyordu. Sonunda gemisini yapıp kurtulduğunda bile kalbi titriyordu. Hatta asi oğlunun bile bağışlanmasını dileyecek kadar merhametliydi. Ne var ki Allah'ın hükmü kesin gelince, Nûh (a.s.) hatasını anladı ve hemen tevbe etti: "**Ya Rabbi! Hakkında bilgim olmayan şeyi istemekten Sana sığınırım!**" (Hûd, 11:47). Bu, bir peygamberin Allah karşısında ne kadar korku ve edep üzere olduğunun göstergesidir.

İshâk ve Ya'kûb (aleyhisselâm) da babaları İbrâhim gibi hep takvâ ile yaşamışlar, çocuklarına "**Şüphesiz Allah, bu dini (İslam'ı) sizin için seçti. O hâlde, ancak Müslümanlar olarak can verin (teslimiyetten ayrılmayın)**" diye vasiyet etmişlerdir (Bakara, 2:132). Demek ki peygamberler, son nefeslerinden dahi korkar, o anı endişeyle düşünürler.

Dâvud (a.s.), hem kudretli bir hükümdar hem de yüce bir zâhid idi. Allâh'ı çok sever, O'ndan öyle korkardı ki, hemen her gece kalkıp sabaha kadar ağlaya ağlaya ibadet ederdi. Dâvud (a.s.), sesinin

güzelliğiyle Kur'an'da övülmüştür. Zebur'dan ezgiler okurken kuşlar, dağlar bile onunla birlikte zikrederdi (Sebe', 34:10). O yine de tevazu içinde "Ya Rabbi beni bağışla!" diye gözyaşı dökerdi. Bir keresinde kendisine gelen iki davacı kıssasından sonra öylesine ürperdi ki hemen secdeye kapanıp tövbe etti (Sâd, 38:24).

Ek bilgi: (Kıssanın Özü: İki kişi (Tefsircilerin çoğunluğuna göre melekler) aniden onun ibadet yerine (mihrap) girmiş ve bir dava sunmuşlardır. Davacılarından biri, kardeşinin elindeki 99 koyuna rağmen kendisinin tek koyununu da istediğini söylemiştir. Dâvûd (a.s.), sadece davacının sözüne dayanarak, diğer tarafı (kendisine atfedilen kardeşi) dinlemeden hemen hüküm vermiştir: "Andolsun, senin koyununu kendi koyunlarına katmak istemekle sana zulmetmiştir." Bu aceleci hüküm, adalet mekanizmasının temel kuralı olan "iki tarafı da dinleme" ilkesine aykırı bir Terk-i Evlâ (daha iyi ve daha mükemmel olanı terk etme) olarak değerlendirilmiştir. Hikmet: Allah (c.c.), iki melek göndererek Dâvûd'un (a.s.) dikkatini, peygamber ve hükümdar olarak yürüttüğü adaletin en küçük bir kusuruna dahi çekmiştir. Bu, peygamberlerin çok yüksek bir ahlak ve sorumluluk standardıyla imtihan edildiğini gösterir.)

Süleyman (a.s.) da babası Dâvud (a.s.) gibi her nimeti Allah'tan bilir, şükrünü eda ederdi. Muazzam bir saltanatın sahibi olduğu halde "**Bu, Rabbimin bir lütfudur, beni imtihan ediyor**" diyerek korku ve bilinç içinde yaşadı (Neml, 27:40).

Zekeriyyâ (a.s.) duâsında "**Rabbim, sana duâ etmekten asla mahrum kalmadım, fakat senden gelecek her hayırdan da korkarım**" diye niyaz etmiştir (Meryem, 19:4-5). Bu da bize, peygamberlerin dualarında dahi sevgiyle karışık bir haşyet olduğunu gösterir.

Şüphesiz peygamberlerin Allah korkusu en çok, âhîret gününde ortaya çıkacaktır. Hadis-i şeriflerde haber verildiğine göre, mahşer günü herkes hesaba çekilmekten ötürü dehşet içinde beklerken, insanlar merhamet ve şefaate dilemek üzere birer birer peygamberlere gidecekler. Fakat Âdem, Nûh, İbrâhim, Mûsâ, İsmâ aleyhümusselam gibi ulu resuller bile o gün O'nun Celâl sıfatının bu büyüklüğünü en iyi idrak edenler olarak günahkârlar için duyulan merhametten önce, Allah'ın heybeti karşısında titrerler. Onların "nefsî, nefsi" demeleri, kendi nefislerini dahi düşünemeyecekleri kadar büyük bir ürperti ve acziyet hissetmelerinden kaynaklanır ve şefaate cesaret edemeyecekler. Her biri, ilâhî heybet karşısında eğilecekler. İşte peygamberlerin makamındaki haşyeti böyle tasavvur etmeliyiz. Onlar masum da olsalar Allah'ın yüceliği önünde korkuyla titrerler – günahları olmasa bile, kullukta bir noksanımız var mı diye endişe ederler.

En sonunda insanlar, mahşerin dehşetiyle Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'e gelip yalvaracaklar. Resûl-i Ekrem (s.a.v.), Secdeye kapanıp gözyaşlarıyla dua edecek; Allah Teâlâ O'na izin verdikten sonra şefaate makamına geçecektir. Bu hadise, Habibullah Efendimizin hem ümmetine olan o derin sevgisini, hem de mahşer gününde dahi edebe riayet ederek Rabbine nasıl korku ve tazim ile kulluk sunduğunu gözler önüne serer. Elhamdülillâh, Rabbimiz bizleri O'nun (s.a.v.) şefaatine nâil eylesin.

İşte peygamberler, Allah ilmini en iyi bilen kimselerdir. Allah'ın eşsiz kemâl sıfatlarını, kudret ve azametini derinden idrak ettikleri için, O'nu her şeyden çok sevmişler, bir o kadar da saygıyla korkmuşlardır. Aynı zamanda kendi aciz ve günahkar nefislerini de herkesten iyi tanıdıkları için, "ya hakkıyla kulluk edemezsem" endişesini taşımışlardır. Bu bilinç bizlere de örnek olmalıdır. Unutmayalım ki bilgi arttıkça haşyet artar; iman derinleştikçe muhabbet de artar. Kişi, sevdiğine saygı duyar. Allah'ı seven de O'ndan gereği gibi korkar, O'nu gücendirmekten çekinir.

Allah sevgisi ve korkusunun bir arada bulunmasının bir hikmeti de şudur: Bu duygular kulları terbiye eder. Allah sevgisi, mü'minin kalbini nurlandırır; ibadetlerini canlandırır; onu ihlâsa eriştirir. Seven, sevilene

itaat etmekten asla yorulmaz. Seven, sevdiğini anmaktan bıkmaz. Seven, sevdiğinin sevdiklerini de sever. Şu halde Allah'ı hakkıyla sevmeye çalışan bir kul, O'nun Peygamberini, Kitabını, dinini de sever; ibadetlerini severek yapar. En önemlisi, Allah'ın sevdiği ahlâk ile ahlaklanır. Öte yandan, Allah korkusu da mü'minin nefsinin terbiye edip ter temiz yapar. Korkan kimse günahlardan uzak durur; nefsi harama meylettğinde Allah'ın azabını hatırlar ve titrer. Böylece haram işlememek için çaba sarf eder. Bu çaba zamanla onun güzel alışkanlığı olur ve huyu iyileşir. Allah korkusu taşıyan bir dil yalan söylemez; bir mide haram yemez; bir göz harama bakmaz. Efendimiz (s.a.v.), *"Kim Allah korkusundan gözyaşı dökerse, o gözyaşının dokunduğu yeri Allah cehennem ateşine haram kılar"* buyurmuştur (Tirmizi). Yine şöyle buyurur: *"Allah katında iki damla vardır ki, onlardan daha değerli hiçbir şey yoktur: Biri Allah korkusundan dolayı gözden akan yaş, diğeri Allah yolunda dökülen kan damlasıdır"*. Gördüğümüz gibi, korku hem günahlara engel olur, hem de mertebemizi yükseltir.

İnsanı kötülüklerden koruyan takvâ duygusunun temelinde Allah korkusu yatar. Takvâlı insan, her adımda *"Rabbim razı olur mu?"* endişesini taşır, gûnahtan sakınır. Bu sayede hem bu dünyada vicdan huzuruna, güzel ahlaka kavuşur; hem de âhirette Allah'ın izniyle mükâfata erişir. Allah korkusunun mü'min için bir başka nimeti de sabır ve dayanma gücü vermesidir. Peygamber Efendimiz (s.a.v.), tebliğ görevinde akıl almaz eziyetlere maruz kaldı; ama gönlü Allah korkusuyla dolu olduğu için asla yılmadı. Çünkü biliyordu ki bu davayı bırakmak, Rabbine karşı vebalden korkmayı gerektirirdi. Allah korkusu, O'nun yüreğini sabır ve cesaretle adeta ateşledi; tüm sıkıntılara göğüs gerdi. Bizler de hayat yolunda binbir imtihanla karşılaşırız. Eğer kalbimize Allah korkusunu yerleştirirsek, yanlış yola sapmaktan korkarak sabrederiz. Her acıda, *"Aman Rabbim'in sınırlarını çiğnemeyeyim, yanlış yapmayayım"* diye metanetle direnç gösteririz. Böylece korku, bize dayanma gücü verir. Sonunda mükâfatı ise tarifsizdir: Kur'ân, ***"Kim Rabb'inin huzurunda durmaktan korkarsa ona iki cennet vardır"*** buyurmaktadır (Rahmân, 55:46). Rabbimiz bizleri de bu müjdeye mazhar eylesin.

Öte yandan, kalpten dünya sevgisi çıkarılmadan Allah sevgisi tam manasıyla yerleşmez. Bu da tasavvuf büyüklerimizin ince bir tespitidir. İmâm-ı Rabbânî (kuddise sirruh) şöyle buyurur: *"Kalp sevgi yeridir. Sevgi olmayan kalp ölü demektir. Kalpte ya dünya sevgisi ya Allah sevgisi bulunur. Zikir ve ibadetle kalpten dünya sevgisi çıkarılınca kalp temizlenir. Bu temiz kalbe Allah sevgisi kendiliğinden dolar. Ama günah işlenince kalp kararır; içine dünya sevgisi dolar, Allah sevgisi çıkar. Kalp bir bardağa benzer: İçini suyla doldurunca hava çıkar; suyu boşaltınca hava dolar."* ***"Allah'ı anmakla kalbler mutmain olur"*** (Ra'd, 13:28). Elhamdülillâh! O halde, Allah korkusuyla kalplerimizi, aklımızı ve bedenlerimizi günah kirlerinden temizlemeye ve temiz tutmaya niyet edelim; Allah sevgisiyle kalbimizi süsleyelim ki, bu fânî hayatımız ebedî saadete açılsın. Allah her bir zerremizi Cemâl'ine, nuruna, rahmetine çevirsin inşallah.

Rabbimiz, bize Celâl sıfatıyla korku ve saygı duyururken, Cemâl sıfatıyla da tarifsiz bir yakınlık ve sevgi teklif eder. Bir kudsi hadiste şöyle buyrulur: *"Kulum bana bir karış yaklaşırsa, ben ona bir arşın yaklaşıyorum. O bana yürüyerek gelirse, ben ona koşarak giderim."* (Buhari)

Bu müjde, bizim aciz ve günahkâr kullar olmamıza rağmen, Allah'ın bizi ne kadar çok istediğini ve bize ne kadar çok değer verdiğini gösterir. O'nun bizden istediği sadece içten bir yöneliş ve samimi bir tövbedir. Unutmayalım ki, Efendimiz (s.a.v.) *"Allah'a bin deve bağışlamaktan daha sevimli"* olanın, gözlerden akan bir damla tövbe gözyaşı olduğunu müjdelemiştir.

Peygamberlerin Celâl karşısındaki titremesi, Celâl'den Cemâl'e (Azametden Rahmete) geçişin en kâmil yoludur. Onlar, Cenab-ı Hakk'ın büyüklüğünü idrak ettikleri için titrerler, ama tam da bu idrakten dolayı O'nun engin rahmetine de herkesten çok güvenirler.

Bizim kulluğumuz da korkudan kaçmak değil, sevgiliye koşmak olmalıdır. O'nun kapısında durmak, O'nun adını anmak (zikir), O'nun emrini yerine getirmek (ibadet) bir yük değil, O'nun sonsuz sevgisine ulaşmanın en büyük lezzeti ve yoludur. *"Allah'a ulaşmayı dileyen bir kimsenin, O'nun katındaki değeri, bütün kâinattan daha büyüktür."* Bu idrak, kalbimizdeki dünya sevgisinin yerini Allah sevgisine bırakmasını sağlayacak en güçlü sırdır. O halde, ne kadar yorulursak yorulalım, Rabbimizin bizi koşarak karşılayacağı müjdesiyle O'na yönelmeli, hem O'ndan haya ederek korkmalı, hem de O'nun lütfuna koşarak bağlanmalıyız.

Konuşmamızı, Efendimiz (s.a.v.)'in şu mübarek duasıyla bitirelim: *"Allahım! Faydasız ilimden, ürpermeyen kalpten, doymayan nefisten, kabul olmayan duadan sana sığınırım."* (Müslim).

Bu mübarek gecenin ve konunun hatırına Allah'ın izni ile şöyle niyaz edelim:

Bismillahirrahmanirrahim.

Ey Gönüllerin Sultanı, Habibine açtığın gök kapılarını, bu gece bizim dualarımıza da aç.

Yâ Rabbü'l-âlemîn! Bizleri gerçek kullarından eyle. Kalplerimize seni tanımanın ilmini, seni sevmenin lezzetini, saygıyla korkmanın haşyetini ihsan eyle. Allah'ım! Bize öyle bir iman ver ki, seni her şeyden fazla sevelim, sevdiğimiz her şeyi ancak senin için, seni sevdiğimiz için ve senden ötürü sevelim. La ilahe illallah, la faile illallah. Öyle bir itaat ver ki bizlere, günah işlemeye aklımız, kalbimiz, gözümüz, ellerimiz, dilimiz, azalarımız, hiçbir zerremiz varmasın, yüreğimiz haşyet ile titresin. Nefislerimizi terbiye et, mütmain kıl, gözlerimizi haramdan koru, dillerimizi yalandan, gıybetten men eyle. Bizi takvâ elbisesiyle donat. Dünyayı kalbimize değil, elimizin içine ver. Korkularımızı yalnız senden korkmaya çevir. Senden başka kimseden korkmayacak bir yakın nasip eyle.

Allâh'ım! Peygamber Efendimizin sallallahu aleyhi ve sellem sevgisini ve şefaatin kalbimize nakşet. O'nun izinden giden, sünnetine uyan, güzel ahlakını yaşayan bir ümmet eyle bizleri. Enbiyâ-i izâmın kutlu hürmetine, günahlarımızı affeyle. Kalblerimizi dünya kirlerinden arındır, muhabbetinle marifetinle doldur. Bize öyle bir ihlâs ver ki, sırf senin rızan için yaşayalım, sadece senden korkup sadece sana kulluk edelim. Ölümümüzü iman ve hüsn-ü zan üzere eyle. Son nefesimizde rahmetinden ümit kesmeden, affına sığınan ve rahmetine külliyan iman eden kullarından olmayı nasip eyle. Son nefesimizde, dünya zindanından ahiret sarayına göçerken de bize imanla bir Miraç nasip et. Senin "Dön" emrine, "Razi olmuş ve rızaya ermiş" bir kul olarak icabet etmeyi bizlere lütfeyle.

Yâ Rabbenâ! Bizlere dünyada da iyilik ve güzellik ver, ahirette de iyilik ve güzellik ver. Cehennem azabından bizleri koru. Cemâlini görme şerefine erdir. Kalplerimizi ve her zerremizi zatına yönelt, senden uzaklaştıracak sevgilerden uzak tut. Rahmetini umuyor, azabından sakınıyoruz.

Ya Erhamerrahimin! Miraç hediyesi olarak bizlere bahşettiğin "Amenerrasulü"nün sırrıyla Sana sığınıyoruz. Gücümüzün yetmediği yükleri omuzlarımıza yükleme. Unuttuklarımız ve hata ettiklerimizden dolayı bizi sorguya çekme.

Bu gece hürmetine; kalbimizdeki kiri, pası ve masıvayı söküp al. Yerine muhabbetini, merhametini ve rızanı yerleştir. İstikamet üzere eyle bizleri.

Ve Ümmet-i Muhammed için istiyoruz Ya Rab; Miraç, hüzn senesinden sonra gelen bir teselliydi. Şu an hüzn içinde olan, mazlum coğrafyalardaki kardeşlerimize de bir "Miraç" ferahlığı nasip eyle.

Onları darlıktan varlığa, korkudan emniyete, zilletten izzete yükselt.

Bizi de o kardeşlerimizin derdiyle dertlenen, eliyle ve diliyle, ve sana ihlasla haşyet ile, ümit ile rahmetine sığınarak ettikleri duaları ile onlara merhem olan şuur sahiplerinden eyle.

Dualarımızı, Efendimiz'in (s.a.v.) Miraç'ta Sana arz ettiği o mukaddes kelimelerin hürmetine kabul buyur.

Velhamdülillâhi Rabbil'âlemîn.

Amin, Amin, bi hürmeti Taha ve Yasin.

EK: BATINÎ VE TASAVVUFÎ İZLER: MANA ALEMİ KEŞİFLERİ

Peygamberlerin bu halleri, İslam maneviyat büyükleri tarafından "Seyr-i Süluk" (manevi yolculuk) haritaları olarak kullanılmıştır.

İbnü'l-Arabî ve Velayet-Risalet Dengesi

Muhyiddin İbnü'l-Arabî, Fütûhât-ı Mekkiyye'de çarpıcı bir tespitte bulunur: "Peygamberlerin velayet yönü, risalet yönünden (kendi şahısları açısından) daha üstündür."

Anlamı: Risalet, halka dönük yüzdür ve tebliğ, siyaset, savaş gibi zahiri işleri içerir. Velayet ise Hakk'a dönük yüzdür; sürekli müşahede, fena ve beka hallerini içerir. Peygamberlerin Allah korkusu ve sevgisi, bu "Velayet" cephesinde en yoğun haliyle yaşanır. Onlar, halk içindeyken bile kalben "Halvet" (Hakk ile baş başa) halindedirler.

İmam Rabbani ve Nakşibendi Usulü

İmam Rabbani Mektubat'ında, "Hüzün" kavramını yüceltir. Ona göre peygamberlerin yolu neşe ve coşku (vecd) yolu değil, "İnkisar" (kırıklık) ve "Hüzün" yoludur.

Allah sonsuzdur, kul ise sonludur. Kulun sonsuz olanı tam ihata etmesi imkansızdır. Bu "Acziyet" şuuru, peygamberlerde sürekli bir mahviyet (yokluk) ve boyun büküklüğü oluşturur. Nakşibendi büyükleri, bu hali "Fena" olarak tanımlar ve Hz. Ebu Bekir (r.a.) meşrebi olarak görürler. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) "Hüzün benim arkadaşımıdır" sözü bu makamın ifadesidir.

Kabz ve Bast Halleri (Kuşeyri Risalesi)

İmam Kuşeyri, peygamberlerin ruh hallerini "Kabz" (Daralma/Sıkılma) ve "Bast" (Genişleme/Ferahlanan) kavramlarıyla açıklar.

- **Kabz:** Celâl tecellisidir. Peygamberler bazen öyle bir korku ve darlık hissederler ki, dünya onlara dar gelir. Bu, bir günahın sonucu değil, Allah'ın onları terbiye etmesi ve "Sadece Bana yönel" ihtarının tecellisidir. Hz. Yakub'un (a.s.) Yusuf (a.s.) için çektiği hüznün ve "Keşke toprak olsaydım" demesi (Meryem Suresi bağlamında) bu haldir.
- **Bast:** Cemâl tecellisidir. Allah'ın rahmetinin kuşatıcılığını hissedip neşelenmektir. Ancak peygamberler, bast halinde şımarmazlar (rehavet), kabz halinde ümitsizliğe düşmezler.

Seyyidimize Dua:

Bismillâhirrahmânirrahîm.El-hamdü lillâhi Rabbi'l-'âlemîn. Ve's-salâtü ve's-selâmü 'alâ Eşrafi'l-murselîn, Seyyidinâ Muhammedin ve 'alâ âlihî ve sahibihî ecma'în.

Yâ 'Âlime'l-Ğaybi ve's-Şehâdeh, Hüve'r-Rahmânü'r-Rahîm. Yâ Bedîa's-semâvâti ve'l-ard! Yâ Ze'l-Celâli ve'l-İkrâm! Yâ Sâhibe'l-İhsân. Hüve'l-Evvelü ve'l-Âhiru ve'z-Zâhiru ve'l-Bâtın. Ve tevekkelnâ alâllâh,

vallâhu'l-Hâkimu'l-Mübîn.

Allâhümme innî es'elûke bi-'azameti Zâtike'l-'aliyy, ve bi-'ismike'l-A'zam, ve bi-hürmeti Habîbike ve Mustafâke, Seyyidinâ Resûlillâh Muhammed (sallallahu 'aleyhi ve sellem).

Allâhümme! İc'al li-Seyyidinâ ve mürşidînâ, 'abdi'ke 'Alî; Ekmele'n-nasîbi min İhsânike ve 'atâ'ik. Ve 'âmilhü bi-Lutfike'l-cemîl ve keremik.

Yâ Rabbî! İftah lehû tarîkahû fî hidmetike ve fî sebîli ridâke fethan kâmilin. Verfa' 'anhü külle mâni'in ve 'â'ik. Verzukhu Fethan Mübînâ.

Allâhümme bârik lehû fî ehlihî ve evlâdihî ve zürriyyetih. Vec'alhum kurrate 'aynin lehû fi'd-dünyâ ve'l-âhireh. Allâhümme aslih lehû fî zürriyyetihî, ve enbit-hüm nebâten hasenâ. Vehfazhum ve iyyâhü min külli şeytânin ve hâmmeh, ve min külli 'aynin lâmmeh.

Allâhümmerzukhu külle hayrin ve cemâlin ve 'âfiyetin fi'd-dünyâ ve'l-âhireh. Ve zidhu bereketen mâddiyyen ve ma'neviyyen; ve kuvveten ve kudreten, ve ni'meten ve ikrâmen ve ihsânâ.

Ve veffikhu fî cemî'i a'mâlihî ve hidemâtihi li-vechike'l-Kerîm. Allâhümme zidhu 'ilmen ve 'irfânen ve hikmeten ve feydan ve dereceten 'indek.

Vehfazhu Yâ Rabbî! Min külli şerrin ve fitnetin, ve min 'ayni'l-hâsidîn, ve min külli maradin ve zulmin, ve min hileti'n-nefsi ve'ş-şeytân.

Yâ Rabbî! İftah tarîkahû bi-sirri'l-Fâtiha ve bi-hürmeti "Ve'l-Kur'ânî'l-Hakîm"! Veşrah sadrahû bi-nûri'l-Kur'ân! Vec'alhu fi'd-dâreyni mazharen li-himmeti Resûlike (sallallahu 'aleyhi ve sellem) ve şefâ'atih.

İnneke 'alâ külli şey'in Kadîr. Ve salli ve sellim alâ Seyyidinâ Muhammedin ve alâ âlihî ve sahbihî ecma'in. Sübhâne Rabbike Rabbî'l-izzetiâ yasifûn ve selâmün ale'l-murselîn. Ve'l-hamdülillâhi Rabbî'l-'âlemîn. (El-Fâtiha maa's-Salevât)